

ZAJĘCIA DLA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM.

1. Zabawa dydaktyczno ruchowa „Jakie to ptaki”.

Przebieg: Dzieci rozwiązują zagadki o ptakach, a następnie na sygnał nauczyciela naśladują ich lot.

Zagadki:

1. Pod dachem ma gniazdo z gliny, na niebie kręci kółka. Jej przysmak to są muchy, cóż to za ptak ... (jaskółka)
2. Ma długi czerwony dziób na jednej nodze stoi. Swe gniazdo na dachu splótł. I każda żaba się go boi... (bocian)
3. Rano nas budzi swym głosem jak dzwonek, ten mały szary ptak... (skowronek)
4. Po gałęziach kozły fika, chętnie zjada tłuszcz z patyka... (sikorka)
5. Słysząc ją w koło wśród sosen i buków, jak woła wesoło ku-ku-ku... (kukułka)
6. Ptaszek ten od zawsze leczy chore drzewa. I dlatego właśnie stuka zamiast śpiewać... (dzięcioł)
7. Dziób zakrzywiony, okrągłe oczy, na myszy poluje w nocy... (sowa)

2. Zabawa dydaktyczno ruchowa „prawda czy fałsz”

Przebieg: Nauczyciel czyta zdania, z którymi dzieci mogą się zgodzić lub nie.

Zgoda - dzieci podskakują obunóż kilka razy. Fałsz - dzieci robią przysiady. Można podzielić się na 2 grupy. Wygrywa grupa, która będzie miała więcej prawidłowych odpowiedzi.

Przykładowe pytania:

Zimą są z nami bociany i jaskółki (fałsz - przysiady)

Na zimę przylatują gile i jemiołuszki (prawda - podskoki)

Słowo wrona ma 6 głosek (fałsz - przysiady)

Sikorki mają żółto upierzony brzusek (prawda - podskoki)

Cztery gile + 11 jaskółek = 13 ptaków (fałsz - przysiady)

Przysmakiem bociana jest słoninka (fałsz przysiady)

Pytań może być znacznie więcej oraz bardziej urozmaicone ćwiczenia np. kręcimy się w kółko, biegniemy od 1 drzewa do 2.

3. Zabawa ruchowo naśladowcza „Zamieniamy się w ptaki”

Przebieg: Na sygnał nauczyciela (gwizdek) dzieci biegają w różnych kierunkach w wyznaczonym przez nauczyciela miejscu. Na hasło „Bociany” uczniowie chodzą podnosząc wysoko nogi naśladując chód bociana lub stoją na jednej nodze utrzymując równowagę. Na kolejny sygnał uczniowie biegają w różnych kierunkach. Na hasło „Wrona” - zatrzymują się i

kraczą kra kra kra... Na kolejny sygnał dzieci biegają w różnych kierunkach. Na hasło wróblek zatrzymują się i wołają ćwir ćwir ćwir.... Zabawę można powtórzyć kilka razy wymieniając różne ptaki.

4. Zabawa orientacyjno - porządkowa „Ptaki szukają swoich karmników”

Przebieg: Dzieci losują kartoniki z nazwami ptaków. Nauczyciel wybiera 4 drzewa w lesie, przy każdym z nich ustawia chętne dziecko z napisaną na kartoniku nazwą ptaka np. wróbel, sikorka, gil, wrona. Pozostali uczniowie odwracają się tyłem do karmników a na sygnał nauczyciela „Ptaki do karmników” uczniowie biegną szybko w kierunku wyznaczonych drzew i ustawiają się przy właściwym. Wygrywa drużyna, która najszybciej ustawiła się przy swoim karmniku. Zabawę można powtórzyć kilka razy zamieniając miejsca karmników dla poszczególnych ptaków.

5. Zabawa dydaktyczna „Liczymy ptaki”

Przebieg: Nauczyciel wyznacza miejsce zabawy, uczula aby dzieci nie wychodziły poza wyznaczony teren. Na początku dzieci w ciszy nasłuchują śpiewu ptaków i je wypatrują. Po krótkiej rozmowie na temat wrażeń odniesionych przez dzieci nauczyciel wybiera chętne dziecko i prosi aby naśladowały odgłos usłyszanego ptaka, np. stukanie dzięcioła czy kukanie kukułki. Wyznaczone dziecko naśladuje odgłos ptaka kilka razy, a pozostali uczniowie liczą odgłosy w pamięci. Następnie w wyznaczonym terenie szukają szyszek, listków, kamyków tyle ile naliczyły odgłosów ptaka. Starają się to robić jak najszybciej, nauczyciel przelicza ilość zebranych elementów. Zabawę można powtórzyć kilka razy.

6. Zabawa dydaktyczna „Ptaki cudaki”

Przebieg: Nauczyciel na początku zadaje dzieciom pytania np. Jakiego ptaka uważają za cudaka? tzn. który jest kolorowy, ma barwne piórka itp. Następnie prosi, aby dzieci nazbierały materiał potrzebny na stworzenie „ptaka cudaka” np. szyszki, patyczki, pióra, kasztany, kora, mech. Układają samodzielnie albo w parach, płaskie lub trójwymiarowe sylwetki ptaków. Na koniec odbywa się konkurs na najpiękniejszego ptaka-cudaka.

ZAJĘCIA DLA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM.

*Przystanek **CZYJ TO LIŚĆ, CZYJ TO OWOC?***

czas trwania zabawy: ok. 15 min

Prosimy dzieci o poszukanie różnych części drzewa, leżących na ziemi: patyki, suche liście, żołądź, inne nasiona. Zebrane elementy posłużą jako instrumenty np. patyki jako pałki perkusyjne, którymi będziemy uderzać o siebie wzajem lub o pnie drzew, żołądź i nasiona mogą posłużyć jako grzechotka, można też wykorzystać szelest suchych liści. Każde dziecko ma zatem określony „instrument”, a jedną osobę wybieramy do roli dyrygenta. Następnie wszyscy razem próbują stworzyć własny utwór. Zabawę można zrealizować w dwóch zespołach, i dołączyć element rywalizacji - która orkiestra zagra głośniejsze. Pokazujemy dzieciom podstawowe gatunki drzew: korę, liście, kwiaty lub nasiona w zależności od pory roku.

*Przystanek **W KRAINIE BEZKRĘGOWCÓW***

czas trwania zabawy: ok.20 min

Dzieci otrzymają kartkę z obrysami 2-3 powszechnie znanych bezkręgowców (chrząszcz, ślimak, motyl), zadaniem dzieci jest pokolorowanie obrazków z wykorzystaniem barw odszukanych w okolicy - pocieranie kartki kawałkiem zielonego liścia, brązowej gleby, żółtego kwiatka itp. Powstają w ten sposób kolorowe obrazki. Po ukończeniu zadania organizujemy wystawę prac w galerii na świeżym powietrzu.

*Przystanek **GAD CZY PŁAZ?***

czas trwania zabawy: ok.15min

Dzieci dzielimy na dwie grupy: PŁAZY i GADY. Grupie płazów przypinamy do ubrania rysunek żaby-ropuchy, a gadom węża-zaskrońca. Następnie dzieci tańczą w kole.

W pewnym momencie prowadzący zabawę krzyczy nazwę jakiegoś zwierzęcia (płaza lub gada) i zależnie od tego czy był to płaz czy gad dzieci z określonej grupy przykucają, te dzieci które się pomylą wchodzi do środka kółka i zabawa trwa dalej, jeśli dzieci tym razem się nie pomylą wracają do koła.

*Przystanek **JAKI TO PTAK?***

czas trwania zabawy: ok.15 min

Gra na skojarzenia czytamy dzieciom przygotowane wcześniej proste opisy ptaków, dzieci mają odgadnąć o jakiego ptaka nam chodzi. Na przykład:

- atrybutem tego ptaka są okulary oraz książka, często przedstawiana jako mądrala

- ptak ten lubi skarby, zdarza się że je kradnie, w wierszyku waży kaszkę
- uważany za zwiastun wiosny, posiada najdłuższe nogi wśród polskich ptaków
- choć wybiera się za morze, to wybrać się nie może
- nazywają go lekarzem drzew, kto to taki?

Prosimy dzieci by rozejrzały się po okolicznych drzewach i spróbowały odszukać dziupłę. Korzystamy z informacji o dziuplakach na leśnym słupie ogłoszeniowym.

Przystanek – KTO ZOSTAWIA ŚLADY W LESIE?

czas trwania zabawy: ok.20min

Przyklejamy dzieciom na czoło obrazek ze zwierzątkiem tak aby dane dziecko nie widziało jakie zwierzątko jest na jego karteczce. Dzieci ustawiamy w kole, i po kolei dzieci pokazują jak wygląda zwierzątko przyklejone na czole jednego z nich. Dziecko z karteczką zgaduje jakie zwierzątko ma na kartce wnioskując z opisów kolegów . Postępujemy tak z każdym kolejnym dzieckiem. Po odgadnięciu prowadzimy rozmowę z dziećmi na temat śladów zostawianych przez różne zwierzęta w lesie.

PROPOZYCJE AKTYWNOŚCI W TERENIE DLA UCZNIÓW KLAS 1-3

*Przystanek „**CZYJ TO LIŚĆ, CZYJ TO OWOC**”*

Praca w dwóch grupach. Uczniowie z materiałów roślinnych dostępnych w terenie układają logotyp swojego zespołu. Wykorzystane gałązki, liście, owoce, nasiona próbują przyporządkować do gatunku drzewa lub rośliny.

Następnie odbywa się zabawa "Leśny berek". Na hasło "drzewo liściaste" dzieci gromadzą się przy wybranych gatunkach drzew liściastych, a na hasło "drzewo iglaste" szukają schronienia przy gatunkach iglastych.

Wspólnie z nauczycielem nazywają poszczególne gatunki drzew występujące w okolicy. Można skorzystać z aplikacji multimedialnej "Czyj to liść?"

<https://play.google.com/store/apps/details?id=pl.gov.lasy.trees&hl=pl>

*Przystanek „**W KRAINIE BEZKRĘGOWCÓW**”*

Wyznaczamy zebranych w terenie patykami linię na długości ok. 10 metrów, co ok. 1 metr znaczymy punkt (można wykorzystać kamień, szyszkę, liść). Zadaniem uczniów jest dokładnie przyjrzeć się ziemi w promieniu około 50 cm od każdego punktu i zanotowanie obserwacji. Jakie zwierzęta zauważyły, jakie rośliny, czy było tam coś nietypowego, jak wyglądała gleba. Zadanie można wykonywać w grupach.

Po obserwacji dyskusja na temat ilości zaobserwowanych gatunków. Przydatne mogą być lupy.

*Przystanek „**GADY I PŁAZY**”*

Gra w leśne klasy. Patykiem rozrysujemy na ziemi prostokąt. Prostokąt ten należy następnie podzielić na 6 części i w każdym z uzyskanych w ten sposób pól wpisać kategorię zabawy: drzewa, bezkręgowce, gady, płazy, ptaki, ssaki. Uczestniczące w zabawie dzieci rzucają kamyczkiem na pole z napisem drzewa i jeśli kamyczek zostanie prawidłowo umieszczony w tym właśnie polu, skaczą, wymieniając nazwy drzew. Po poprawnym wymienieniu 6 gatunków drzew, dzieci przechodzą do kolejnej klasy, czyli w naszym przypadku bezkręgowców itd. Dzieci, którym nie udało się umieścić kamyczka w odpowiednim polu, lub poprawnie wymienić nazw np. drzew, w kolejnej turze gry powtarzają tę kategorię.

Po przejściu kategorii "płazy" i "gady" prowadzimy dyskusję o tych grupach. Dlaczego płazy wiosną migrują do zbiorników wodnych? Co się z nimi dzieje zimą?

*Przystanek „**JAKI TO PTAK?**”*

Na kartce papieru piszemy "dziupła" i prosimy uczniów, aby przez chwilę zastanowili się, co to słowo oznacza oraz jakie zwierzęta kojarzą im się z tym terminem? Można wykonać mapę

myśli wokół słowa "dziupla". Warto w tym miejscu zrobić krótką sondę, sprawdzając znajomość gatunków ptaków żyjących w dziuplach.

Wyjaśniamy uczniom, że gatunki drzew nie mają jednakowo twardego drewna, że istnieją gatunki zarówno o miękkim, jak i o twardym drewnie. Prosimy uczniów o zastanowienie się, w których gatunkach drzew najchętniej dzięcioły będą wykuwać dziuple. Następnie prezentujemy kawałek zdrowego drewna i kawałek drewna z próchnicą. Gdy wszyscy uczniowie dotkną obydwu kawałków, ponownie prosimy ich o odpowiedź na pytanie, które drewno jest atrakcyjniejsze dla tych ptaków do kucia. Wówczas możemy przeprowadzić krótką dyskusję na temat ważności takich drzew w lesie dla tej grupy zwierząt.

Przystanek „KTO ZOSTAWIA ŚLADY W LESIE”

Uczniowie mają 10 minut, aby znaleźć w lesie pięć ciekawych rzeczy, w których ułożą ciekawą historię, w której biorą udział „skarby”, opowieść nie może być dłuższa niż 3 minut. Po określonym czasie uczniowie na określony sygnał zbierają się w kręgu i opowiadają swoje ciekawe historie.

Jeśli wśród zebranych rzeczy są ślady pozostawione przez ludzi prowadzimy dyskusję o problemie zaśmiecania lasów. Jeśli są to ślady pozostawione przez zwierzęta (pióro, obgryziona roślina) rozmawiamy o tym jakie ślady zostawiają zwierzęta.

Należy wytłumaczyć jaka jest różnica między śladami a tropami.

PROPOZYCJE AKTYWNOŚCI W TERENIE DLA UCZNIÓW KLAS 1-3

Przystanek „CZYJ TO LIŚĆ, CZYJ TO OWOC”

Każde dziecko wybiera sobie dowolny liść (taki, który można spotkać w lesie) i próbują nazwać drzewa, z których pochodzą ich liście, a także owoce tych drzew. Następnie dzieci zbierają tyle owoców drzew ile jest sylab w jego nazwie. W trakcie trwania zabawy warto przyjrzeć się kształtom liści, a także zwrócić uwagę na różnorodność owoców.

Przystanek „LEŚNE KALAMBURY”

Należy przygotować plakietki z nazwami zwierząt i wrzucić je do pojemnika. Zabawa przypomina grę w kalambury. Chętne dzieci losują zwierzę i za pomocą ruchów, min i gestów naśladują to zwierzę. Pozostali odgadują. Po każdej takiej „rundzie” warto zwrócić uwagę na charakterystyczne cechy danego zwierzęcia.

Przystanek „LEŚNA KŁADKA”

Jedno dziecko staje naprzeciwko reszty grupy. Pierwsze zadanie polega na wyobrażeniu sobie, że dzieli ich od siebie rzeczka, a łączy kładka. Drugie zadanie będzie polegało na pokonaniu kładki, ale w specjalny sposób. Przez kładkę może przejść na raz tylko jedna osoba. Pierwsze dziecko woła kolegę aby przyszedł do niego np. „jak jesienny liść”. Kiedy ta osoba przejdzie, woła kolejną aby przyszła do niego np. „jak dzik”. Wezwani starają się naśladować ruchy wspomnianych zwierząt, przedmiotów itp.

Przystanek „GDZIE MIESZKAJĄ ZWIERZĘTA LEŚNE?”

Dzieci zostają podzielone na grupy. Zadaniem każdej z nich jest zbudowanie schronienia dla wybranego leśnego zwierzęcia. Materiały, z których mają być wykonane konstrukcje to przedmioty znalezione w lesie. Na koniec wspólnie zastanowimy się, które schronienie jest najbardziej funkcjonalne i w którym najlepiej mieszkałoby się zwierzątkom (nie zmoknie, nie będzie widoczne, itp.). W zabawie tej dzieci uczą się współpracy i kreatywności, a także mają szansę poznać rodzaje mieszkań zwierząt leśnych (jama, nora, karmnik itp.)

Przystanek „SKARBY NATURY”

Do worka zbieramy dary lasu (kasztany, żołędzie, liście, szyszki, kamyki itp). Dzieci z zasłoniętymi oczami podchodzą do niego i losują po jednym skarbie. Przez dotyk rozpoznają co to jest. Jeśli nie znają nazwy przedmiotu próbują opisać jego cechy (kształt, fakturę, miękkość itp.) Podczas tej zabawy dzieci wyostrzają swój zmysł dotyku i dowiadują się, że naturę można poznawać wieloma zmysłami – a nie tylko wzrokiem.

KONSPEKT ZAJĘĆ DLA KLAS 4-8

Przystanek „CZYJ TO LIŚĆ, CZYJ TO OWOC”

Aktywność 1 - Uczniowie zbierają kilka liści różnych gatunków drzew rosnących w lesie i samodzielnie próbują je oznaczyć korzystając z aplikacji multimedialnej "Czyj to liść?"

<https://play.google.com/store/apps/details?id=pl.gov.lasy.trees&hl=pl>

W zależności od pory roku próbują odszukać w terenie kwiaty lub nasiona i przyporządkować je do oznaczonych gatunków drzew lub krzewów.

Znalezione nasiona można podzielić na grupy w zależności od sposobu rozsiewania:

1. ciężkie nasiona - opadają siłą grawitacji. Taki sposób to barochoria (dęby, buki, kasztanowce)
2. nasiona lekkie - rozsiewane przez wiatr. Taki sposób to anemochoria (wierzby, brzoza, topola)
3. nasiona zaopatrzone w skrzydełka - rozsiewane przez wiatr. Taki sposób to też anemochoria (klony pospolity, klon jawor, jesion)
4. nasiona mięsiste - roznoszone przez zwierzęta. Taki sposób to zoochoria (bez czarna, głogi, buk)
5. nasiona lekkie - roznoszone przez wodę. Taki sposób to hydrochoria (olsza czarna, olsza szara).

Aktywność 2 - Zastanowić się czy są takie nasiona, które korzystają z kilku różnych sposobów rozsiewania. Można utworzyć zbiory nasion i odszukać części wspólne zbiorów.

Przystanek „ W KRAINIE BEZKRĘGOWCÓW”

We wstępie możemy zapytać uczniów jakie znają gatunki bezkręgowców, jeżeli tak to możemy zrobić konkurs kto wymieni najwięcej bezkręgowców. Później robimy wprowadzenie do tematu mówiąc skąd w ogóle nazwa bezkręgowce, czym się one wyróżniają spośród innych organizmów jakie popularne gatunki są bezkręgowcami, o znaczeniu bezkręgowców w życiu człowieka (pasożyty np. tasiemiec), znaczenie bezkręgowców w lesie, również z uwzględnieniem szkodników. Należy również wspomnieć o martwym drewnie i o tym, że właśnie mimo pozorów, iż to drewno jest martwe to w nim jest życie, daje schronienie dla dużej rzeszy gatunków bezkręgowców oraz wzbogaca w materię organiczną środowisko leśne.

Aktywność 1 - Wiele owadów korzysta w ramach zdobywania pokarmu z różnych roślin. Jakie rośliny zielne rosną wokół? Uczeń odnajduje 10 roślin i robi im dokładne zdjęcie. Można skorzystać z aplikacji multimedialnej:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=pl.roslin.atlas>

Aktywność 2 - Po zajęciach można sporządzić e-zielnik, w którym znajdą się nazwy roślin, zdjęcia roślin i opisy roślin.

Przystanek „ GADY I PŁAZY”

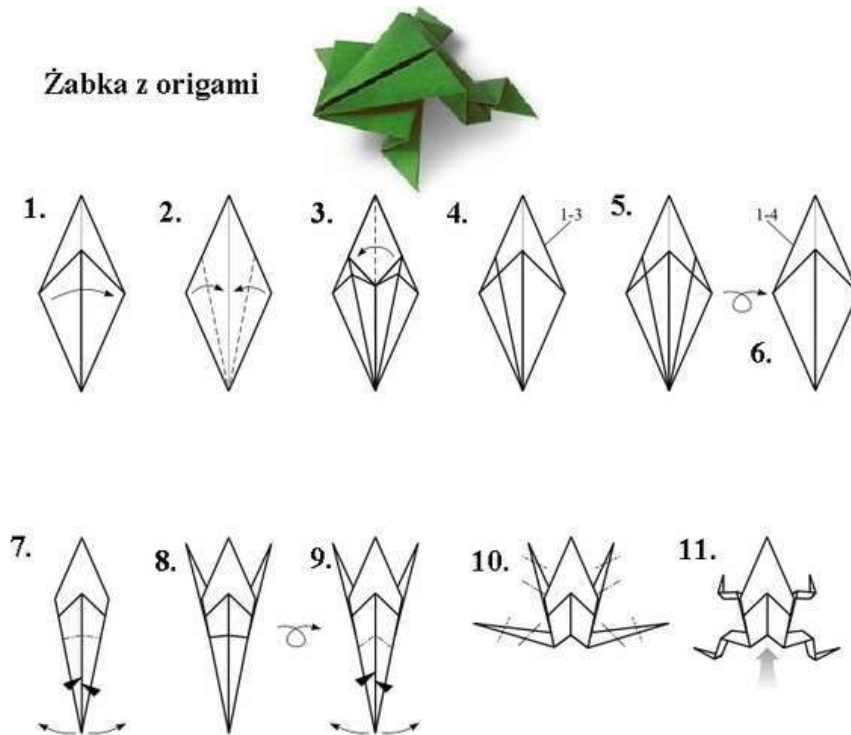
Na początku wyjaśniamy jaka jest różnica pomiędzy gadami a płazami, przedstawiamy środowisko w jakim żyją gady i płazy. Należy również wspomnieć o tym, że płazy są gatunkami które w swoim życiu potrzebują 2 środowisk tzn. dorastanie i rozmnażanie następuje w ich przypadku w wodzie natomiast jako dorosłe osobniki żyją na lądzie jednak nie jest to reguła. Wymieńmy gady i płazy,

które najczęściej spotykamy w Polsce, wspomnijmy o gatunkach zagrożonych, połóżmy szczególny nacisk na wytłumaczenie różnicy pomiędzy padalcem a żmiją zygzakowatą, tak żeby uczniowie podczas spotkania w lesie mieli świadomość, który gad jest jadowity, a który jest dla nich „bezpieczny”.

Aktywność 1- Dyskusja z uczniami na temat czynników zagrażających liczebności i różnorodności gatunkowej organizmów wodnych. Co można zrobić by przyczynić się do ich zachowania i ochrony?

Aktywność 2 - wykonanie żaby techniką origami przestrzennego i konkurs "kto skacze najdalej?"

Przystanek „JAKI TO PTAK?”

Na początek możemy zapytać uczniów czy widzieli lub słyszeli po drodze jakieś ptaki. Możemy im również zaproponować rozejrzenie się po okolicy w celu zaobserwowania jakiś ptaków, możemy również zapytać ich czy znają nazwy tych ptaków.

Przedstawmy najbardziej popularne gatunki ptaków, które można spotkać w okolicy, przedstawmy ich rolę jaką spełniają w lesie wspomnijmy o tym, że nie wszystkie gatunki zostają z nami na zimę tylko część odlatuje a niektóre przylatują na zimę do nas.

Aktywność 1 - Dyskusja z uczniami o roli dziupli w lesie: kto wykuwa dziuple, a kto je zasiedla. Podzielić klasę na kilka mniejszych grup. W pobliżu należy wyznaczyć kilka 1 arowych powierzchni (10x10m) i zaobserwować czy w drzewach na tych powierzchniach są dziuple, ile ich jest, na jakiej

wysokości są umieszczone. Zastanowić się jakie inne zwierzęta zamieszkują leśne dziuple (kuny, wiewiórki, popielice, nietoperze).

Aktywność 2 - Dyskusja z uczniami na temat systemów obronnych wykorzystywanych przez ptaki. Zabawa wykorzystująca bierny mechanizm obronny polegający na kryptyczności ubarwienia (zdolności do wtapiania się w otoczenie). Uczniowie mają 5 min by ukryć się w pobliskim lesie, jeśli to możliwe wtopić się w otoczenie. Jedna osoba szuka. Dyskusja na temat - czy kolory pomagają w maskowaniu? Dlaczego samice są mniej kolorowe od samców?

Przystanek „KTO ZOSTAWIA ŚLADY W LESIE”

Powiedzmy uczniom jaka jest różnica pomiędzy tropem a śladem, powiedzmy o najbardziej charakterystycznych śladach zostawianych w lesie takich jak chociażby drzewa nagryzione przez bobry bądź już tylko o pniakach przez nie pozostawionych, o kuźniach dzięcioła, o czochraniu się o drzewa przez dziki o spałowaniu drzew przez jelenie, a również powiedzmy że śladem mogą być również odchody zwierząt i opiszmy najbardziej charakterystyczne i możliwe do spotkania w lasu (sarna i zając), powiedzmy również o tropach zwierząt, wytłumaczmy jakie tropy pozostawiają zwierzęta, w skrócie możemy przedstawić również biologię tych zwierząt i wytłumaczyć różnicę pomiędzy sarną a jeleniem, powiedzmy również o racjonalnej gospodarce łowieckiej dokarmianie itp. Zaproponujmy szukanie śladów i tropów (zwłaszcza gdy jest warstwa śniegu) zwierząt, zwróćmy uwagę czy nie ma śladów bytowania bobrów.

Aktywność 1 - Problem: śmieci w lesie. Ze znalezionych odpadów ułożyć skalę czasową - jak długo rozkładają się poszczególne odpady.

Aktywność 2 - odgłosy lasu. Przez kilka minut każdy w osobnym miejscu wsłuchuje się w odgłosy lasu i rejestruje je. Potem na kartce/kartoniku nanosi usłyszane dźwięki w postaci rysunku. Następnie w grupie referuje co usłyszał - co "zarejestrował" na swoim magnetofonie.